

УДК 821.'61.2-6(081.2) «19»

ЛЮДМИЛА ДЖИГУН,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)*

Мемуарна література як джерело вивчення біографії українських еміграційних письменників

У статті проаналізовано спогадову діаспорну літературу, яка відтворює органічну єдність людини зі світом, оточенням і дає відповідь на ті питання, які мало вивчені, незадокументовані. Доведено, що літературний некролог стилістичними засобами розкриває образ наратора. Автор описує відомі і малодосліджені сторінки біографії письменника, який відійшов у засвіти, аналізує його літературну спадщину, занурюється у творчу лабораторію, зацентровує на вагомих і менш вагомих творах. Біограф оприявнює суб'єктивну точку зору щодо діяльності літератора відповідно до власного життєвого ритму, досвіду, світорозуміння, схопленого важливого моменту з життя письменника, про якого пише некролог.

Ключові слова: *мемуари, біограф, літературна спадщина, наратор, некролог, жанр, образно-тропеїчні засоби.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Мемуари репрезентують розповідь автора про реальні події минулого, що йому довелося пережити у часі і просторі, переосмислити й подати на суд читачам. До різновидів мемуарів належать власне спогади, щоденники, листи, нотатки, тревелоги, літературний портрет, усна оповідь, в яких чітко увиразнюється позиція автора. Різновидом мемуарів є некролог, але цей жанр літератури хоч і подає образ автора, який відійшов у небуття, проте з голосу біографа. Суб'єктивне осмислення певних історичних подій, життєвого шляху конкретно-історичної постаті із залученням документів – центральна жанрова ознака мемуарів. В українському літературознавстві ще недостатньо вивчено жанрову специфіку некролога, тож актуальною залишається проблема поглибити студії у цій ділянці. Адже завданням літературного біографа є не лише вивчення моделювання історико-біографічних, фіктивно-біографічних чи нефікційних творів письменників, а передовсім розкриття життєвого і творчого шляху певної особи, його внеску у розвиток української культури.

Аналіз досліджень і публікацій... Розвиток вітчизняної та зарубіжної мемуаристики відчитуємо у працях О. Галича, Л. Оляндер,

Р. Радишевського, Н. Поплавської, Л. Тарнашинської, Г. Мазохи, В. Кузьменка. Окремі літературознавчі студії розкривають аналіз мемуарного спадку літераторів, зокрема І. Гавриш розглядає спогади М. Цуканової, Є. Заварзіна – В. Винниченка, Н. Сопельник – Г. Костюка, Л. Таймазова – М. Волошина, Т. Швець – Д. Гуменної, І. Котяш – С. Черкасенка, А. Цяпа – У. Самчука; В. Горобець, Г. Мережинська, Л. Мороз, О. Скарнаріна (мемуарно-біографічна проза), І. Василенко (літературний портрет), Т. Томіліна (воєнна мемуаристика XIX ст.), В. Пустовіт (українська мемуаристика XIX ст.), Н. Колошук, (проблема літератури факту), Вікторія Марінеско (літературна біографія як жанрова модель: особливості еволюції, атрибутивні та модусні ознаки).

Формулювання цілей статті... Мета статті – виявити у мемуарах віддзеркалення біографії українських еміграційних письменників, схарактеризувати жанрово-стильові особливості некролога та роль біографа у відтворенні життєвої та творчої лінії літератора.

Виклад основного матеріалу... В XX столітті українська спогадова література поповнилась низкою праць письменників, які мешкали за кордоном в поліетнічному середовищі. Спогади виходили як окремим виданням, так і в журналах. Зокрема, цікаві спогади з життя родини Косачів в жіночому журналі «Наше життя» (США) опублікувала Ізидора Косач-Борисова, наймолодша сестра Лесі Українки, Л. Биковський «З Європи до Америки : подорожні замітки (1946–1948)», О. Домбровський «Спомини», Б. Крупницький «Мої спогади про В. Петрова», Н. Наріжна «Дитячими очима (спогади)», У. Самчук. Плянета Ді-Пі (нотатки й листи)», Ю. Шевельов «Я, мені, мене... (і довкруги)», Д. Шумук «Пережите й передумане : Спогади й роздуми українського дисидента-політ'язня з років блукань і боротьби під трьома окупаціями України (1921–1981)», І. Кедрин «Життя – події – люди : спомини і коментарі», Л. Хмельковський «Сестра Лесі Українки жила у «Новій Україні» та інші.

Мешкаючи у Франції, акторка і письменниця Ганна Совачева (1876–1954) постійно займалася літературною працею, писала книжку спогадів, перші розділи з якої оприлюднила 1946-го в зальцбурзькому журналі «Керма» (квітень-липень, с. 96–101), уривки її мемуарів також брав до друку журнал «Наше життя» (США) [10]. У листі до О. Залізняка авторка зізналась: «А от що у мене доброго: то здається мені – вдасться знайти видавця моїх споминів. Правда, що кажу тільки «здається», бо не вірю дуже в ту можливість, поки не приїде він до мене і не зроблю з ним умови. Перша частина вже готова до друку, а друга вся буде

присвячена театральній праці. Дуже тішуся, що лишу по собі щось потрібного... Аби Бог поміг і дав прожити ще, бо працювати інтенсивно мені заборонено» [3]. У спогадах наратив має вагоме значення для характеристики літературно-художнього тексту, є першоджерелом вивчення біографії творчої особистості. Літературна мемуаристика оприявнює белетризовану позицію автора. Відтак у спогадовій літературі взаємодіють автор і читач, набувають нового змісту інтерпретації оповідача (мемуариста) і сприйняття життєпису літератора реципієнтом.

Засновниця СФУЖО Ірина Павликовська (1901–1975) на початку 1954 р. відвідала притулок для літніх людей у Франції. Вона писала: «В товаристві голови Центрального Українського Комітету п. інж. Созонтова і п-ні Прокопович я відвідала дім для старших осіб в Абондані. Цей дім закуплено за гроші ІРО і в ньому приміщені українці та грузини. Дім дуже гарний, але люди відтяти від світу, без сталого заняття і часто попадають в депресію. Живе там адмірал Савченко-Більський, пані Совачева та інші» [5, с. 3]. Саме з цього будинку Г. Совачева слала листи знайомим. Жінка не встигла видати книжку спогадів, раптово померла у серпні 1954 р. На смерть письменниці й акторки відгукнулася газета «Свобода» (США), назвавши її одну «з найчільніших артисток української драматичної сцени» [7, с. 1].

Серце мемуариста не витримало великого навантаження й тих пригод, які їй довелося подолати на шляху до еміграції наприкінці війни, про що скрушно згадує В. Левицька: «З Турки ми виїхали 27 липня 1944 р. Дістали товарний вагон. Були в ньому родина Лужницьких (6 осіб), двоє Сердюків, нас троє, Мартинюк з Рівного, його товариш та г. Совачова. Попрощались, і о 7:30 вечора поїзд рушив у незнане. Спали на валізках, дітям застеляла килимом, який маю й до сьогодні. У вагоні тіснота, приходилося декому спати на даху вагону (Сердюки, Мартинюк з товаришем і я). Щастя, що дах був плоский, настелили соломи і спалося дуже добре. З нами їхав вагон купців зі Львова, і вони були рятівниками нашими в прикрих ситуаціях. На Словаччині в лісі напали на нас червоні партизани, замкнули наш вагон, і ми вже чекали кінця, бо з їхніх рук живий ніхто не виходив. О 12-тій годині ночі відчинилися двері й хтось каже, що їдемо далі. Всі віддихнули. Виявилось, що наші купці перекупили партизан горілкою і папіросами. Другий випадок стався, коли ми опинилися в славному Штрасгофі біля Відня, де нас тримали 12 годин і треба було переходити карантин, а там було страхіття, «пекло» з оповідань людей. І тут нас наші купці виручили. Ми з вдячністю з ними попрощались і поїхали до

Грацу відвезти д-ра Гр. Лужницького, бо він був прийнятий там до університету на викладача. Потім повернулись до Відня, а з нього прибули до Опельн 18 серпня 1944 р.. В Опельні нас ганяли копати окопи. Чулися не зле, тільки їсти хотіли, а купити не було де, все було на купони. Дехто ходив на село і щось заміняв» [10, с. 200-201].

Мама літературознавця Наталії Іщук-Пазуняк Надія Шульгіна (1888 – 1979), яка по війні оселилась з дочкою у США, далекого 1954 р. пригадала в своїх спогадах молоді літа, тоді, на початку ХХ століття, познайомилася з родиною Євгена Чикаленка, «приблизно в 1901 році, коли вони переїхали з Херсонщини до Києва. Ганна-Галя Чикаленко (письменниця. – *Л. Д.*) була трохи старша від мене і ми дивились на неї, як на дорослу. І я, і брат мій більше зблизилися з молодшими дітьми Чикаленків – Вікторією (перекладачка спілкувалася з М. Коцюбинським, П. Стебницьким, С. Єфремовим. – *Л. Д.*) і Левком (поет, науковець-археолог. – *Л. Д.*). По закінченні гімназії Дучинської у Києві Галя Чикаленко поїхала за кордон, а саме до Швейцарії, де вчилася частинно в Женевському, а частинно в Льозанському університеті (це було там прийнято, що деяких курсів слухали в одному університеті, а деяких – у другому). Коли в 1906 р. я скінчила гімназію, то ми всією родиною поїхали на літо до Швейцарії. І тут якраз ми найбільше зблизились із Галею Чикаленко. Видно, Галя тужила за рідним краєм і їй приємно було зустрітись на чужині з українською родиною, до того близькою її родині. Ми оселились у Женеві, де найняли на ті два місяці маленький поверховий дімок. Там жили і звідтіля робили прогульки залізницею і пішки по Швейцарії. Не було дня, щоб Галя не прийшла до нас. А для нас це було велике щастя. Вона знайомила нас із швейцарським життям і з усім, що варто було побачити» [4, с. 6]. Авторка використовує також психологічні паузи, які збагачують зміст нефікційної прози, підсилюють напруження, очікування читача, викликаючи певні асоціації, вказуючи, якого пояснення чи оцінки згодом слід чекати від наратора.

Досліджуючи жанрову своєрідність нефікційної прози, О. Рарицький стверджує: «Очевидним є факт, що, історично розвиваючись, українська (і світова) нефікційна проза виробила свою систему жанрів: це мемуари, епістолярій, щоденники, записки, автобіографії, некрологи, усна оповідь, котрі аргументовано свідчать про доволі давнє походження й становлення такого типу письма, що сприяло його множинному формо-змістовому самооформленню й типологічній систематизації» [9, с. 7]. Науковець некролог відносить до нефікційної прози, позаяк за жанровою ознакою він репрезентує статтю про людину, яка відійшла у потойбічний світ, але залишила після себе

вагому творчу спадщину. Некролог сміливо можна віднести до біографічного жанру, в якому подано життєпис письменника чи відомої особи, можна прочитати оцінку активної життєвої і творчої діяльності того, хто відійшов у вічність.

Некролог як жанр відомий у християнському світі ще з перших століть нашої ери, коли лаконічно здійснювалися записи в церковних книгах імен померлих священнослужителів і благочестивих парафіян для проголошення їх під час богослужінь. У Західній Європі до VII століття списки-панегірики покійних складали церкви й монастирі. В Київській Русі ранні некрологічні записи відчитуємо в літописах (про князя Всеволода Ярославича в «Повісті временних літ» рік 1093, про князя Володимира Мономаха в Лаврентіївському літописі). Некролог є історичним документом, якого стали друкувати-оприлюднювати з XVIII століття у спеціальних збірниках, зокрема першим із них вважається французькомовний, випущений в Амстердамі 1723 р., згодом доповнений у 1735-му під назвою «Necrolge de Port-Royal» (некролог Порт Рояля). Дослідників схвилювала трагедія, що спіткала місто: сильний землетрус, котрий відбувся 7 червня 1692 р. повністю затопив 2/3 площі Порт-Рояля. Дуже багато міської землі разом з будинками було просто змито в море. В епіцентрі землетрусу опинилися близько 5000 осіб. У гавані Порт-Рояля затонуло близько 50 кораблів і суден. У результаті землетрусу місто Порт-Рояль був практично повністю зруйнований. Дещо пізніше багатотомні зібрання некрологів поєднувалися із біографічними словниками. Некролог вбирає в себе ознаки інших жанрів, зокрема нарису, статті, спогадів, поетичної присвяти, стислого літературного портрета.

Прикметно, що некролог публікують не лише на згадку про письменника, а й він може бути написаний про найближчого члена його родини, як, скажімо, публікація літературознавця Наталії Іщук-Пазуняк (1922–2017). Жінку вразила смерть матері Юрія Шевельова й скупа інформація про її життєвий шлях. У статті-некролозі авторка вказує точну дату смерті літньої людини, яка через капризи долі змушена була вмерти далеко від рідного краю, водночас – доповнює стисло й біографію Ю. Шевельова: «7 грудня м.р. (1953 р. – Л.Д.) відійшла у вічність Варвара Володимирівна Шевельова, мати нашого визначного мислителя і вченого Юрія Шереха. Короткі біографічні згадки в пресі не вистачальні для її біографії, зате достатні для того, щоб відтворити в уяві духову магістраль її життя. Народилась 13-го грудня 1867 у Харкові. В дитинстві осиротіла; вчилась у Харкові і Петербурзі, згодом працювала як педагог у приватних домах. Одружилась із військовим Володимиром Шевельовим. Мали вони

п'ятеро дітей. Щоб утримати родину приходилось Варварі Володимирівній заробляти лекціями, шиттям і т.п. Під час першої світової війни чоловік її доходить до чину генерала, але вневдовзі, в завірюсі подій зникає без вісті. Варвара Володимирівна поховала за свого життя четверо дітей і на свої похилі роки залишилась із одним сином Юрієм. У тому часі (вже за советської влади) прийшлося їй піти добровільно на важку фізичну працю, щоб тим дати синові змогу придбати освіту, а потім педагогічну працю. Так Варвара Володимирівна довгий час працює як прибиральниця в одному тресті в Харкові, так «покутує» за своє, в очах советської влади «злочинне» минуле. Життя в підсоветському терорі, голод на Україні, страхіття Другої світової війни, німецької окупації, фронти, нелюдські умовини евакуації, табори та фабрика визначили шлях її похилого віку. Ось і все, що знаємо. Мало та як дуже багато! Все своє довге і важке життя провела ця українська мати у важкій праці для дітей, для родини, в стражданнях, коли її діти передчасно відходили від неї назавжди, помимо її нелюдських зусиль оберекти їх і вкінці, у повній посвяті себе тому самотокому, якого зберегла до своїх останніх днів біля себе. Ті, що знали її в рідному місті, згадують її як людину надзвичайної доброти, а заразом рівноваги духа, людину, яка вмiла інших розрадити, заспокоїти, пролити світло своєї особистості в їхні істоти. Коли ж довелось порозмовляти з нею, відчувалась незвичайна високоосвіченість її. Усі тягарі життя могла вона, не схитнувшись, перенести тільки завдяки силі свого духа. Ця сила була більша від її фізичних спромог і тому вона на шляху своєму перемагала. Насуваються у зв'язку з цим думки: уявна реальність мистецького твору – правдивіша не раз від тієї, яку зустрічаємо. Це є мистецька правда. Чому правду життя окремої людини в нашій дійсності найкраще пізнаємо аж тоді, коли вона перейшла вже поза межі болю. Коли ж ми слухаємо тепер деякі музичні твори Чайковського і слухали б їх двадцять років тому – ми однаково могли б відчутти ту провітленість і непереможну життєву печаль, і тиху радість любови водночас. І була б це і тоді, і тепер не тільки правда мистецького твору, але й правда життя людини, опроміненої авреолем тихої і непереможної любови до дітей, до ближніх, до батьківщини, до світу добра, людини, що несе свою любов крізь труд, печаль і грозу життя до самого його краю. Для нас у цей мент життя з повним правом персоніфікує таку людину – покійну Варвару Володимирівну Шевельову на її власному життєвому шляху» [6, с. 10]. Наратив автора є симетричним, точки лінії, площини сходяться на перетині життя і смерті людини, осмислюються глибинно лише після втрати.

Симетрично протиставні думки науково розглядав Дж. Брунера. Науковець означену концепцію симетрії пояснював тим, що наратив імітує життя, життя імітує наратив. У некролозі біографія оприявнена у формі прожитого часу (lived time) й осмислена автором публікації із суб'єктивним аспектом психічного сприйняття, емоційного коливання настрою. Інша справа, якби письменник відтворив власний життєпис, тоді, на думку Дж. Брунера, автора праці «Життя як нарація» (1987), через комплекс літературознавчих, лінгвістичних, антропологічних концепцій легко прочитати психічні акти під час написання твору. Твір біографа (автора некролога) психолог називає «режимом оповіді», простором наратора, в якому повною мірою розкривається його природа» [14, с. 11–32].

У статті Н. Пазуняк вдається до тропеїчних засобів, документальний текст підсилює метафорами «насуваються думки», «тягарі життя перенести», «правда... перейшла поза межі болю», «несе свою любов», «життя... персоніфікує людину», епітетами «непереможна печаль», «тиха радість». Як стверджує К. Фролова, «Епітет – образне означення, влучна характеристика особи, предмета або явища, яка підкреслює їх суттєву ознаку, дає ідейно-емоційну оцінку» [13, с. 155]. У такий спосіб пізнання дійсності біографом трансформується у площині переносного значення й на читача. Образно-тропеїчні засоби далекі від фольклорного жанру голосіння, що супроводжується відповідними обрядовими піснями-плачами речитативного характеру, але метафора, епітети базуються на фізичному досвіді особистості, а тому вважаються своєрідними засобами розуміння культурних концептів, бо «значна частина нашої (людської) концептуальної системи метафорично структурована; це означає, що більшість концептів можна частково зрозуміти засобами інших концептів» [15, с. 41-57].

Не всі некрологи мають образне обрамлення, деякі несуть стисло інформацію у формі повідомлення. У Львові мешкала письменниця, педагог, колишній член Центральної Ради О. М. Пащенко, коли померла, в советській пресі навіть співчуття не друкували. Та про таку сумну подію дізналися в Світовій федерації українських жіночих організацій й опублікували некролог: «Дуже спізнено дійшла до нас вістка, що 10 вересня 1972 р. відійшла у вічність у Львові бл. п. Олімпія Пащенко-Шульмінська. Уроджена в Сербях на Могилівщині. 1879 р. вона покінчила Вищі Педагогічні Курси у Тифлісі, де й стала вчителювати (насправді 1896 року закінчила в Кам'янці-Подільському Маріїнську жіночу гімназію і 1899-го – дворічні педагогічні курси у Тифлісі. – Л.Д.). У часі російсько-японської війни служила медсестрою. В часі української національної революції проживала в Кам'янці-

Подільському. Як голову Шкільної Ради її делеговано на Всеукраїнський З'їзд до Києва і 8 квітня 1917 її обрано членом Центральної Ради. У 1919 р. стала співзасновником українського університету у Кам'янці. Пізніше проживала на Волині й залишила спогади, що друкувались у нашій пресі. Похована на Личаківському цвинтарі у Львові» [8, с. 20]. В редакційній інформації про смерть письменниці й громадської діячки допущено кілька неточностей (одна з них – народилась 25 липня (6 серпня) 1879 р.), які свідчать про неповну обізнаність автора з її біографією.

Стислу інформацію про смерть І. Косач-Борисової написала Л. Дражевська, що її надрукувала в часописі «Свобода»: «У містечку Піскатавей померла 12-го квітня ц. р. на 93-му році життя Ізидора Петрівна Косач-Борисова. Народжена 22-го березня 1888 року у Колодяжному на Волині, вона була наймолодшою шостою дитиною Петра Антоновича Косача і його дружини Ольги Петрівни, уродженої Драгоманової, письменниці, відомої під іменем Олена-Пчілка. І. Косач-Борисова закінчила сільськогосподарський факультет Київського Політехнічного інституту. До революції 1917 року працювала агрономом на Київщині і в Кишиневі. Після того, коли в Україні закріпилася большевицька влада, Ізидора Петрівна жила у Києві і працювала в наукових установах як дослідник у галузі фізіології рослин, а також викладала у вищих школах. У 1937 році Ізидора Петрівна Косач-Борисова була заарештована і засуджена на 8 років поправно- трудових таборів за «контрреволюційну агітацію». Вона була етапом відправлена на далеку Північ, де пиляла і рубала ліс. У 1939 році І. Косач-Борисова була реабілітована і повернулась до Києва. Під час Другої світової війни Ізидора Петрівна виїхала на Захід. У 1949 році переїхала до Америки. Була членом-кореспондентом УВАН-у у ЗСА. Велика заслуга Ізидори Петрівни перед українською культурою в тому, що до сторіччя з дня народження її сестри Лесі Українки з ініціативи УВАН у ЗСА видала монументальну книжку п. н. «Леся Українка: Хронологія життя і творчості», яку склала її сестра Ольга Косач-Кривинюк. Книжка була видана на громадські кошти, які зібрав Видавничий комітет. Цей Комітет очолювала І. Косач-Борисова» [2, с. 1].

Більш скрупульозно підійшов до творення посмертної статті «Про письменника, громадянина, друга» літературознавець В. Дорошенко. Аналізуючи життєвий і творчий шлях Федора Дудка (1885-1962), який, на думку автора, якби «він залишив нам по собі набагато меншу літературну спадщину, то й тоді сама його незламна вірність чесній ідейній поставі українського письменника-патріота і громадянина

зробила б його зразком для літераторів» [1, с. 316]. Відомий дослідник української літератури В. Дорошенко особисто знав автора, він детально описує його біографію, занурюється у творчу лабораторію, як фахівець оцінює його художні твори, бо «про покійного, як це не дивно, нічого не друкувалося ані за його довгого життя, ані за цей короткий час відколи його не стало». Автор спонукає до обов'язку опублікувати всі його художні й мемуарні матеріали, підсилюючи своїм авторитетним словом: «Мені доля судилася часто зустрічатися з Покійним. Зокрема у Львові мені пощастило влаштувати його на працю в бібліотеці Наукового т-ва ім. Шевченка, що дало йому змогу спокійніше присвятитися чисто літературній діяльності... мені вдалося спонукати Покійного списувати його життєві переживання. Покійний розпочав був писати спогади, та не міг уже їх завершити. Але й ті частини спогадів, що він залишив, виявляють його літературний хист та гостроту пам'яті» [1, с. 317]. В. Дорошенко за допомогою образного слова досягає «відображення у мовній формі нового знання про світ – емпіричного, теоретичного чи художнього освоєння дійсності» [13, с. 81].

Наратор акцентує на важливих моментах інформації задля розуміння читачем цілісної структури тексту. Мовну картину світу в структурі спогадової літератури творить епітет «незламна вірність», «чесна постава» тощо. За О. Веселовським, епітетне слово – це «одностороннє означення слова або підновлююче його загальне значення або підсилююче, яке підкреслює яку-небудь характеристику, визначну якість» і має свою хронологію, оскільки «історія епітета є історією поетичного стилю в скороченому вигляді».

Спогади це – результат вибіркової роботи пам'яті мемуариста, але «виклад будь-якого життя – це мистецтво інтерпретації» [14, с. 12]. Передача інформації крізь спектр вивчення біографії українських еміграційних письменників суб'єктивується наративними функціями, які в літературних спогадах спрямовують реципієнта до центральної інстанції. Остання увиразнює дефініцію наративу та його функцій, особливо, коли компоненти свідомості наратора розсіяні в матриці оповідної форми.

Висновки... Невигадана проза атрибутує яскраво виражений суб'єктивний характер. Літератор звертається до своєї пам'яті, зображуючи на папері ретроспективну картину довіклля. Спогадова діаспорна література відтворює органічну єдність людини зі світом, оточенням і дає відповідь на ті питання, які мало вивчені, незадокументовані. Натомість літературний некролог стилістичними засобами розкриває образ наратора. Автор описує відомі і малодосліджені сторінки біографії письменника, який відійшов у

засвіти, аналізує його літературу спадщину, занурюється у творчу лабораторію, зацентровує на вагомих і менш вагомих творах. Біограф оприявнює суб'єктивну точку зору щодо діяльності літератора відповідно до власного життєвого ритму, досвіду, схопленого важливого моменту з життя письменника, про якого пише некрологічну статтю. Як і будь-який літературний критик, автор некролога працює в триєдності «письменник–текст–читач», а отже, прагне чітко дотримуватися зовнішнього порядку, що автоматично переноситься на сторінки нефікційної прози малого жанру.

Список використаних джерел і літератури:

1. Дорошенко Володимир. Про письменника, громадянина, друга // Слово: Збірник українських письменників ч. 1. Нью-Йорк, 1962. С.315-317.
2. Дражевська Любов. Померла Ізидора Косач-Борисова, сестра Лесі Українки // Свобода. 1980, 15 квітня. С.1
3. Залізник О. Померла Анна Совачева [Текст] // Жіночий світ (Вінніпер). 1954. Ч. 7-8 (55-56) «липень–серпень». С.9.
4. Ішук Надя. Із моїх спогадів // Наше життя. 1954. Ч.9. С.6.
5. Павликовська І. Відвідини українців в Європі // Свобода. 1954, 10 лютого. С.3.
6. Пазуняк Н. Думки над могилою Варвари Шевельової // Наше життя. 1954. Ч.7. С.10.
7. Померла Анна Совачева // Свобода. 1954, 24 липня. С.1.
8. Посмертна згадка // Наше життя. 1976. №4. С.20.
9. Рарицький О. Партитури тексту і духу (Художньо-документальна проза українських шістдесятників) : [моногр.] / Олег Рарицький. К. : Смолоскип, 2016. 488 с.
10. Ревуцький Валеріан. Віра Левицька: життя і сцена. Торонто; Нью-Йорк: Об'єднання українських письменників «Слово», 1998. 269 с.
11. Совачева Ганна. Кризь пориви життя // Наше життя. 1958. Ч.3. С.32; Ч.4. С.32; Ч.5. С.31-32; Ч.6. С.30.
12. Телія В. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц, М. : Наука, 1986. 141 с.
13. Фролова К.П. Епітет // Українська літературна енциклопедія. К. : УРЕ ім. М. П. Бажана, 1990. Т. 2 : Д-К. 576 с.
14. Bruner Jerom. (1987). Life as Narrative // Social Research, 54 (1), p. 11–32.
15. Lakoff George, Johnson Mark. Metaphors we live by. London : the University of Chicago Press, 2003. 277 p.

References:

1. Doroshenko Volodymyr. Pro pys'mennyka, hromadyanyna, druha // Slovo: Zbirnyk ukraïns'kykh pys'mennykiv ch. 1. N'yu-York, 1962. S.315-317.
2. Drazhevs'ka Lyubov. Pomerla Izydora Kosach-Borysova, sestra Lesi Ukrayinky // Svoboda. 1980, 15 kvitnya. S.1
3. Zaliznyak O. Pomerla Anna Sovacheva [Tekst] // Zhinochyy svit (Vinnipeh). 1954. Ch. 7-8 (55-56) «lypen'–serpen'». S.9.

4. Ishchuk Nadya. Iz moyikh spohadiv // Nashe zhyttya. 1954. Ch.9. S.6.
5. Pavlykovs'ka I. Vidvidyny ukrayintsiv v Yevropi // Svoboda. 1954, 10 lyutoho. S.3.
6. Pazynyak N. Dumky nad mohyloyu Varvary Shevel'ovoyi // Nashe zhyttya. 1954. Ch.7. S.10.
7. Pomerla Anna Sovacheva // Svoboda. 1954, 24 lypnya. S.1.
8. Posmertna z hadka // Nashe zhyttya. 1976. #4. S.20.
9. Raryts'kyi O. Partytury tekstu i dukhu (Khudozhn'o-dokumental'na proza ukrayins'kykh shistdesyatnykiv) : [monohr.] / Oleh Raryts'kyi. – K. : Smoloskyp, 2016. – 488 s.
10. Revuts'kyi Valerian. Vira Levyts'ka: zhyttya i stsena. Toronto; N'yu-York: Ob'yednannya ukrayins'kykh pys'mennykiv «Slovo», 1998. 269 s.
11. Sovacheva Hanna. Kriz' poryvy zhyttya // Nashe zhyttya. 1958. Ch.3. S.32; Ch.4. S.32; Ch.5. S.31-32; Ch.6. S.30.
12. Telya V. Konnotatyvnyi aspekt semantyky nomynatyvnykh edynyts / V. N.Telya. – M. : Nauka, 1986. – 141 s.
13. Frolova K.P. Epitet / K. P. Frolova // Ukrayins'ka literaturna entsyklopediya. – K. : URE im. M. P. Bazhana, 1990. – T. 2 : D-K. – 576 s.

Summary

Liudmyla Dzhyhun

Memoir Literature as a Source of Studying Biographies of Ukrainian Emigration Writers

The article analyzes the reminiscence diaspora literature, which reproduces the organic unity of a man with the world, environment and answers the questions that have been studied, undocumented. It is proved that the literary obituary stylistically reveals the image of the narrator. The author describes the well-known and poorly researched pages of a writer's biography, analyzes his literary heritage, immerses in a creative laboratory, and focuses on weighty and less important works. The biographer expresses a subjective point of view regarding the activity of the writer according to his own life cycle, experience, world outlook, grabbed important moment from the life of the writer, about which the obituary writes.

Key words: *memoirs, biographer, literary heritage, narrator, obituary, genre, figurative-tropical means.*

Дата надходження статті: «03» жовтня 2017 р.

Дата прийняття до друку: «18» жовтня 2017 р.